

Terorizam i bioterorizam nekad i danas u Hrvatskoj i Europskoj uniji

Carić, Dobra

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, University Department of Forensic Sciences / Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:227:626474>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerađivanja 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

SVEUČILIŠTE
U
SPLITU

SVEUČILIŠNI
ODJEL ZA
FORENZIČNE
ZNANOSTI

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department for Forensic Sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA
FORENZIČNE ZNANOSTI**

MENADŽMENT U VATROGASTVU I ISTRAGE POŽARA

DIPLOMSKI RAD

**TERORIZAM I BIOTERORIZAM NEKAD I DANAS U
HRVATSKOJ I EUROPSKOJ UNIJI**

DOBRA CARIĆ

Split, srpanj 2023.

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA
FORENZIČNE ZNANOSTI**

MENADŽMENT U VATROGASTVU I ISTRAGE POŽARA

DIPLOMSKI RAD

**TERORIZAM I BIOTERORIZAM NEKAD I DANAS U
HRVATSKOJ I EUROPSKOJ UNIJI**

MENTOR: Izv. prof. dr. sc. Marija Boban

DOBRA CARIĆ

587/2020.

Split, srpanj 2023.

Rad je izrađen u Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu pod nadzorom mentorice izv. prof. dr. sc. Marije Boban u vremenskom razdoblju od rujna 2022. godine do srpnja 2023. godine.

Datum predaje diplomskog rada: 07. srpnja 2023.

Datum prihvatanja rada: 10. srpnja 2023.

Datum usmenog polaganja: 17. srpnja 2023.

Ispitno povjerenstvo:

1. prof. dr. sc. Jozo Čizmić
2. doc. dr.sc. Marina Carić
3. izv. prof. dr. sc. Marija Boban

SADRŽAJ

1.UVOD	1
1.1.Terrorizam	2
1.1.1. Problematičnost definiranja terorizma.....	2
1.1.2.Terrorizam kroz povijest na području Europe.....	3
1.1.3.Terroristi i terorističke organizacije; ciljevi, metode i mete.....	4
1.1.4.Kazneno pravni okvir u EU za borbu protiv terorizma.	5
1.1.5. Vijeće Europe.....	6
1.1.6. Europol.....	6
1.1.7. Europski centar za borbu protiv terorizma(ECTC).....	7
1.1.8.Pregled terorističkih napada u EU.....	8
1.2.Bioterorizam	10
1.2.1.Biološka borbena sredstva kroz povijest.....	10
1.2.2.Kritični biološki agensi i toksini.....	11
1.2.3.Primjena bioloških sredstava u terorističkim napadima.....	11
1.2.4.Otkrivanje bioterorističkog napada.....	12
1.2.5. Akcijski plan Europske Komisije.....	13
1.2.5.1.Smanjivanje pristupa CBRN materijalima.....	13
1.2.5.2.Jaćanje spremnosti za suočavanje sa CBRN prijetnjama.....	14
1.2.5.3.Jaćanje unutarnjih i vanjskih veza na regionalnoj i međunarodnoj razini.....	14
1.2.5.4.Produbljivanje znanja o CBRN rizicima.....	14
1.3.Terrorizam u RH	16
1.3.1.Kazneni zakon u Republici Hrvatskoj.....	16
1.3.2. Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske.....	17
1.3.3. Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma.....	18
1.3.4. Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma.....	19
1.3.5.Vijeće za nacionalnu sigurnost Republike Hrvatske.....	19
1.3.6. Sigurnosno-obavještajna agencija (SOA)	21
1.3.7. Terorističke prijetnje u RH u ratnom i posljeratnom razdoblju.....	23
2. CILJ RADA	25
3. IZVORI PODATAKA I METODE	26

4.REZULTATI.....	27
4.1.TE-SAT izvješće za 2022.godinu.....	27
4.2.Izvješće SOA-e za 2022.godinu.....	30
5. RASPRAVA	32
6. ZAKLJUČCI	34
7. LITETURA.....	35
8. SAŽETAK.....	37
9. ŽIVOTOPIS	39
10. IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	41

1.UVOD

Terorizam je duboko ukorijenjen fenomen koji predstavlja ozbiljnu prijetnju sigurnosti, stabilnosti i miru u svijetu. Suvremeni terorizam se razvijao kroz povijest, mijenjajući svoje oblike i strategije djelovanja. Bioterorizam, kao poseban oblik terorističke prijetnje, sve više dobiva na važnosti i postaje središnja tema sigurnosnih rasprava. Kroz ovaj diplomski rad, nastojat će se pružiti sveobuhvatan pregled terorizma i bioterorizma u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj.

U radu će se analizirati problem definiranja terorizma, kao i povijesni primjeri terorizma u Europi te kaznenopravni okvir Europske unije i nadležne institucije Europske unije u borbi protiv terorizma. Dio rada posvetit će se bioterorizmu, koji predstavlja posebnu prijetnju koja se temelji na uporabi bioloških agensa ili toksina s ciljem širenja bolesti, straha i smrti. Opisat će se i kaznenopravni okvir Republike Hrvatske u borbi protiv terorizma, kao i terorističke prijetnje na području Republike Hrvatske u posljednjim desetljećima i danas.

Nadalje, u ovom radu usporedit će se suvremeno stanje terorizma i bioterorizma s njihovim povijesnim razvojem. Promjene u geopolitičkom kontekstu, tehnološkom napretku i ideološkim motivima imaju utjecaj na oba oblika terorizma.

Ovaj rad će obuhvatiti pregled različitih zakonskih i sigurnosnih mjera koje su bile poduzete u EU i RH, kao i njihovu usklađenost s međunarodnim normama i standardima u borbi protiv terorizma i bioterorizma. Također će se analizirati uloga sigurnosnih agencija.

Razumijevanje povijesti terorizma i današnjih opasnosti od terorističkih prijetnji omogućit će razvoj učinkovitijih strategija prevencije i suzbijanja terorizma. Saznanja iz ovog rada mogu poslužiti kao temelj za daljnje istraživanje i razvoj politika sigurnosti s ciljem zaštite društva od terorističkih prijetnji.

1.1.TERORIZAM

Terorizam je jedna od najvećih sigurnosnih prijetnji današnjice. Terorizam nije nov fenomen, iako mnogi napad na Sjedinjene Američke Države 11. rujna 2001.godine smatraju početkom ere terorizma. Korijeni terorizma sežu daleko u prošlost . Riječ "terorizam" potječe od latinske riječi "terror", koja označava strah, užas, strahovladu te primjenu nasilja (1).

Terorizam se javlja još u antičkom dobu. Među prvim primjerima terorizma smatra se djelovanje židovskih zelota u Palestini u razdoblju od 6. do 60. godine(2). Zeloti su se protivili vladavini Rimskog Carstva, a svoje protivnike su ubijali na javnim mjestima, često na način da bi im prerezali vrat, na taj način šireći i osjećaj nesigurnosti među stanovništvom (3). Djelovali su na prostorima na kojima se danas nalaze države Libanon i Izrael. Ubojstvo Julija Cezara također možemo nazvati terorističkim činom. U 11.stoljeću u Indiji postojala je skupina asasini, koji su poznati kao prvi profesionalni plaćeni ubojice. Djelovali su u razdoblju od 200 godina, te su bili vjerski fanatici. Područje njihovog djelovanja zahvaćalo je prostor od Indije do Nila (2).

1.1.1. Problematičnost definiranja terorizma

Terorizam predstavlja jednu od najvećih sigurnosnih prijetnji današnjeg svijeta. Samo definiranje terorizma također predstavlja problem. Definicija terorizma na globalnoj razni, dakle međunarodno priznata ili univerzalno prihvatljiva definicija, još uvijek ne postoji. Nepostojanje općeprihvaćene definicije terorizma sprječava istraživanje i analizu fenomena terorizma, kao i samu borbu protiv terorizma. Međunarodna zajednicu ulaže velike napore kako bi se usvojila jednoznačna definicija terorizma, međutim brojni su razlozi zbog kojih se ne može postići zajednički dogovor (3).

Američki stručnjak za područje terorizma, Brian Jenkins, izjavio je kako je pronaći zajedničku definiciju terorizma gotovo jednako težak zadatak kao i samo suočavanje s terorizmom. Walter Laquerer je primjerice smatrao kako dogovor oko definicije terorizma nikad neće biti postignut jer je nemoguće obuhvatiti sve varijante terorizma koji su se pojavljivale kroz povijest. Ipak, mnogi autori su nastojali doći do jedinstvene definicije terorizma. Primjerice, Alex Schmid i Albert Jongman poslali su upit o definiciji terorizma na

adresu dvjestotinjak stručnjaka te su dobili 109 odgovora. Na tih 109 dobivenih definicija terorizma proveli su frekvencijsku analizu pojedinih riječi. Tako su dobili elemente koji su imali najveći broj ponavljanja. Izdvojili su 22 elementa, a među njima opet četiri elementa sa najvećim brojem ponavljanja. To su bili nasilje (primjena sile), politički element, strah (teror) i prijetnja. Na ovaj način dobili su definiciju koja je sadržavala suštinske elemente terorizma, međutim ne i jedinstvenu definiciju. Nakon prvog „akadenskog konsenzusa“, 1988. godine Schmid je došao i do drugog „akadenskog konsenzusa“ koji je sadržavao šesnaest elemenata definicije. Na temelju ovih istraživanja, Schmid je utvrdio dvanaest ključnih točaka kod definiranja terorizma. Dobiveni elementi i točke terorizma veoma su značajne u istraživanju i analizi fenomena terorizma (4).

U mnogim definicijama terorizma mogu se naći slijedeći elementi: namjera, motivacija, sredstva, mete i sudionici, međutim problema pri formuliranju navedenih elemenata dolazi do neslaganja. Nadalje, predstavnici svake pojedine države štite suverenitet svoje države, te žele sami odrediti što se smatra terorizmom u njihovoj državi. Žele se ograditi od bilo kakve definicije za koju postoji mogućnost da će im nekada u budućnosti ograničavati djelovanje (3).

Ubrzo nakon terorističkog napada na Sjedinjene Američke Države 2001. godine, donesena je Okvirna odluka o borbi protiv terorizma, te je njome po prvi puta uvedena jednoznačna definicija terorizma za čitav prostor Europske unije kojom su usklađena su nacionalna zakonodavstva država članica (5).

1.1.2. Terorizam kroz povijest na području Europe

Riječ „terorizam“ prvi put se javlja za vrijeme Francuske građanske revolucije. Drastične mjere koje se jakobinci uveli kao odgovor na revoluciju smatraju se terorom. Diktatura koju su jakobinci provodili nad stanovništvom kako bi uveli strahovladu smatra se terorističkim činom. Također, možemo reći da se Francuska revolucija smatra početkom modernog terorizma (1).

Događaj koji smatramo početkom Prvog svjetskog rata, ubojstvo austrijskog prijestolonasljednika Franje Ferdinanda u Sarajevu, također je primjer terorističkog čina. Nakon završetka Prvog svjetskog rata, u Rusiji se pojavljuju bijeli i crveni teror. Diljem Europe javlja se nacistički teror (2).

Također, strah od terorističkih napada među stanovništvom Europe izazivale su i brojne europske „domaće“ terorističke organizacije poput Crvenih brigada, Frakcije crvene armije i Revolucionarne organizacije 17. studenoga. U Sjevernoj Irskoj u sukobima koji traju još od davne 1969. godine smrtno je stradalo 3 600 osoba, a 47 000 ljudi je ranjeno. Nakon Drugog

svjetskog rata u španjolskoj pokrajini Baskiji osnovana je teroristička organizacija ETA kao odgovor na Francov diktatorski režim, sa ciljem da stvori neovisnu baskijsku državu. Akcije Frakcije Crvene Armije uglavnom su bile usmjerene protiv SAD-a i NATO-a. Organizacije je prestala s djelovanjem 1988.godine, nakon što su brojni članovi uhićeni i nakon što je pao komunizam. Crvene brigade osnovane su 1970.godine u Milanu. Poznati su po otmici talijanskog premijera Alda Mora 1978.godine. Suradivali su sa RAF-om i sa Francuskom direktnom akcijom, a smatra se da Crvene brigade djeluju i dan danas. Korzička fronta za nacionalno oslobođenje Korzike osnovana je 1976.godine sa ciljem oslobađanja od francuske vlast, te je i danas uvijek aktivna. Grčka teroristička skupina Revolucionarna organizacija 17. studenoga je osnovana 17. studenoga 1975. godine. Ime je dobila u znak sjećanja na studensku pobunu koju je vojska silom ugasila, a dogodila se 17.studenoga 1975.godine (6).

1.1.3. Teroristi i terorističke organizacije; ciljevi, metode i mete

Teroriste, ukoliko promatramo njihovo područje razvoja i djelovanja, možemo podijeliti na domaće, međunarodne i internacionalne teroriste. Primjer tzv. domaćih terorista jesu paravojne srpske snage u Domovinskom ratu. Ukoliko promatramo sa gledišta načina djelovanja, razloga i obilježja ustroja, teroriste možemo podijeliti na tzv. „samostalne strijelce“, odcijepljene skupine, sljedbenike kultova, ustrojstveno nevezane, pobunjenike te teroriste kojima pomaže država. Kada govorimo o političkoj i idejnoj orijentiranosti terorističke skupine mogu biti lijevo ili desno usmjerene, nacionalističke, islamsko-fundamentalističke te ostale koje uglavnom imaju kratkoročne ciljeve (3).

Ciljevi terorizma mogu biti politički, ekonomski, vjerski, fanatički, kriminalni i anarhistični. Politički ciljevi mogu biti osvajanje vlasti, održavanje vlastite utjecaj na vlast. Izvršenje terorističkog djela na teritoriju neke države izravno utječe na ulaganje kapitala i dolaska turista na njen teritorij, što nazivamo ekonomskim ciljevima terorizma. Potrebu za dominacijom jedne religije nazivamo vjerskim ciljem (3).

Metode terorističkog djelovanja možemo podijeliti u dvije skupine: konvencionalne i nekonvencionalne. Konvencionalne metode su diverzije, atentati, otmice, uzimanje talaca, oružane akcije i samoubilački napadi, a nekonvencionalne metode su uporaba nuklearnog oružja i sredstava za masovno razaranja te uporaba kemijskog, radiološkog i biološkog oružja. (3).

Napredak i razvoj informatičkih tehnologija sa sobom su donijeli i neke negativne suputnike, a jedan od njih je svakako kibernetički terorizam. Hakiranja baza podataka o kojima

ovise primjerice promet ili financije od strane terorističkih organizacija, mogle bi dovesti do ogromnog kaosa. Kibernetički prostor u stalnoj je opasnosti, a česti ciljevi kibernetičkog terorizma političke su prirode (7). Mete terorističkih napada najčešće su gospodarstvo te diplomati i diplomatska predstavništva (3).

1.1.4. Kazneno pravni okvir u EU za borbu protiv terorizma

Donošenje odluka na prostoru Europske unije u području borbe protiv terorizma predstavlja izazovan proces. Europska unija ima složen institucionalni okvir koji uključuje Europsko vijeće, Europsku komisiju, Europski parlament, Vijeće Europske unije te neka pomoćna tijela (COREPER, CATS i COPS). Svaka od ovih institucija ima svoje ovlasti i uloge u procesu donošenja odluka(5). U Europskoj uniji razvijen je opsežan sustav koji čini pravnu i političku osnovu u borbi protiv terorizma. Postoje brojni dokumenti i uredbe, a svima je cilj sprječavanje terorizma uz istovremeno poštivanje ljudskih prava i očuvanje sigurnosti (7).

Okvirna odluka je pravni temelj u suzbijanju terorizma, njome se inkriminiraju teroristička kaznena djela poput vršenja terorističkih napada, pokušaji vršenja terorističkih napada, financiranja terorističkih organizacija te sudjelovanje u aktivnostima istih, novačenja i obuka za sudjelovanje u terorističkim organizacijama. Međutim, Okvirnom odlukom se primjerice ne kriminalizira financiranje novačenja ili teroristička obuka. Dakle, došlo se do zaključka da su na području Europske unije potrebne sveobuhvatnije i dosljednije pravne odredbe u svrhu adekvatnog sprječavanja i progona kaznenih djela povezanih sa stranim teroristima, kao i putovanja domaćih terorista u inozemstvo radi terorističkih aktivnosti (8).

Nadalje, u svrhu borbe protiv terorizma 2005. godine donesena je Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju terorizma u Varšavi, a kasnije i protokol. Protokol zahtjeva inkriminaciju za aktivnosti vezanih za sudjelovanje u aktivnostima skupine u svrhu terorizma, pohađanje obuke za terorističke aktivnosti te putovanja u terorističke svrhe, kao i same organizacije takvih putovanja. Vrlo važna odluka je Okvirna odluka Vijeća 2008/919/PUP o izmjeni Okvirne odluke. Odluka je donesena 28. studenog 2008.godine i njome je proširena definicija terorističkih kaznenih djela (8).

S obzirom na stalni porast različitih prijetnji terorističkih skupina, na razini Europske Unije donesena je Direktiva EU 2017/541 Europskog parlamenta i Vijeća od 15.ožujka 2017. o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP (8).

Direktiva je pravni instrument koji obuhvaća sve kaznena djela vezana za terorizam. Prema članku 3. Direktive, to su slijedeća dijela: napadi koji životno ugrožavaju osobu, fizički napadi na osobe, otmica ili uzimanje talaca, razaranja javnih objekata, sustava prijevoza informacijski sustav, protupravno oduzimanje sredstava javnog ili teretnog prijevoza, proizvodnja, posjedovanje, stjecanje, prijevoz, nabava ili uporaba eksplozive ili oružja (CBRN oružja) kao i istraživanje i razvoj CBRN oružja, prekid opskrbe vodom, električnom energijom ili bilo kojim drugim osnovnim prirodnim resursom (9).

1.1.5. Vijeće Europe u borbi protiv terorizma

Vijeće Europe je međunarodna organizacija koja broji 46 država članica (Rusija je isključena 2022. godine radi agresije na Ukrajinu), osnovano je 1949. godine u cilju promicanja ljudskih prava i sloboda te vladavine prava i demokracije. Aktivnosti Vijeća Europe u pogledu borbe protiv terorizma ogledaju se u tri segmenta: jačanju pravne zaštite od terorizma, zaštite temeljnih vrijednosti i rješavanja uzroka terorizma. Vijeće Europe uspostavilo je Multidisciplinarnu skupinu za borbu protiv međunarodnog terorizma (GTM) koju 2003. godine zamjenjuje Odbor pravnih stručnjaka za terorizam (Committee of Experts on Terrorism - CODEXTER) (10).

Današnji naziv tog međuvladinog tijela je CDCT (*engl.* Council of Europe Committee on Counter-Terrorism). CDCT koordinira protuterorističkim aktivnostima Vijeća Europe, te daje preporuke i smjernice u donošenju protuterorističkih akata državama članicama Vijeća Europe. Glavne zadaće CDCT-a jesu razvijanje. Protuterorističke strategije Vijeća Europe, strani teroristi i teroristi koji se vratili iz inozemstva, kibernetički terorizam, te razmjena učinkovitih praksi u borbi protiv terorizma među državama članicama (11).

1.1.6. Europol

Europol (Agencija Europske unije za suradnju u provođenju zakona) je agencija Europske unije čiji zadatak je poboljšanje suradnje između država članica u borbi protiv terorizma i organiziranog kriminala. Međunarodna je policijska organizacija koja ima 27 zemalja članica. Glavna zadaća Europola je sakupljanje i obrada podataka, te suradnja s državama članicama Europske unije u borbi protiv međunarodnog kriminala (trgovina ljudima, trgovina drogom,

terorizam, kršenje intelektualnog vlasništva, krivotvorenje novca, kibernetički terorizam). Europol nema izvršne ovlasti, njegovi zaposlenici ne mogu vršiti uhićenja i ne mogu započinjati istragu bez odobrenja nacionalnih vlasti. Europol omogućuje potporu u operacijama na terenu koje se odnose na provođenje zakona, središnja je točka za dobivanje informacija o kriminalnim aktivnostima na području Europske unije, a ujedno je i centar koji nudi stručno znanje o provedbi zakona (12).

Prethodnik Europa je organizacija Trevi, osnovana 1976. godine. Osnovale su je zemlje članice tadašnje Europske ekonomske zajednice u cilju borbe protiv međunarodnog terorizma. Na europskom summitu 1991. u Luxemburgu njemački kancelar Helmut Kohl predložio je stvaranje zajedničke europske policije po uzoru na američki FBI. Ugovorom iz Maastrichta, koji je stupio na snagu 01. studenog 1993. godine, stvoren je Europol. Prvobitna zadaća Europa bila je razmjena informacija o dragama između zemalja, a kao sjedište je izabran grad Haag. Europol je u potpunosti integriran u institucije Europske Unije 2009. godine (13).

1.1.7. Europski centar za borbu protiv terorizma (ECTC)

Europski centar za borbu protiv terorizma (ECTC) osnovan pri Europolu početkom 2016. godine s ciljem pružanja koherentnog i sveobuhvatnog odgovora na terorističke prijetnje u Europskoj uniji. ECTC je osnovan kako bi poboljšao rad tijela Europske unije u borbi protiv terorizma. Djeluje kao protuteroristička mreža koja omogućava razmjenu znanja, informacija i najboljih praksi među relevantnim akterima. ECTC radi zajedno s nacionalnim nadležnim tijelima država članica i trećih strana kako bi pomogao u razvoju njihovih kapaciteta za sprječavanje i reagiranje na prijetnje koje predstavljaju CBRN incidenti (kemijski, biološki, radiološki, nuklearni) i incidenti s eksplozivima (14).

TE-SAT izvješće je godišnje izvješće koje pruža sveobuhvatan pregled terorističkih aktivnosti na području europske unije, uključujući podatke o terorističkim napadima, uhićenjima i suđenjima u Europskoj uniji. TE-SAT izvješće ima važnu ulogu u razumijevanju trenutnih trendova i prijetnji terorizma u Europskoj uniji. TE-SAT pruža analizu različitih aspekata terorizma, uključujući ideologije, metodologije, ciljeve terorističkih skupina te identificira trendove i promjene u prirodi terorističkih aktivnosti. Izvješće također sadrži informacije o suzbijanju terorizma, uključujući zakonodavne mjere, policijsku suradnju, obavještajnu razmjenu i preventivne strategije. TE-SAT je koristan izvor informacija za

donošenje političkih i sigurnosnih odluka na razini EU i država članica. Njegova svrha je pružiti cjelovit pregled situacije kako bi se unaprijedile strategije i mjere u borbi protiv terorizma te osigurala sigurnost građana Europske unije (14).

1.1.8. Pregled terorističkih napada u EU

Neposredno nakon terorističkog napada u SAD-u 11.09.2001. Europska unija razvila je Akcijski plan za borbu protiv terorizma koji je revidiran nakon terorističkog napada u Madridu u kojem je poginula 191 osoba, a 1800 ljudi je ranjeno. U 2006.godini u Europskoj uniji dogodilo se 498 terorističkih napada, a 2007.godini 583 napada. Tijekom 2008.godine na području Europske unije izvršeno je ili planirano 515 terorističkih napada. Od toga čak 78% njih bilo je izvršeno od strane etno-nacionalističkih ili separističkih terorističkih skupina (15).

Veliki migrantski val pogodio je Europu 2015. godine i od tada je broj napada izazvan od džihadskih terorista u velikom porastu. Broj napada u odnosu na razdoblje prije 2015.godine se smanjio, ali broj žrtava napada je porastao, iz čega možemo zaključiti da su napadi nakon velikog migrantskog vala smanjeni, ali imaju znatno teže posljedice (15).

Tablica 1. Ukupni terorizam na prostoru EU (2006.-2018.) (autor prema 15)

GODINA	BROJ NAPADA	ŽRTVE (POGINULI/ OZLJIEĐENI)	UHIĆENJA	SUĐENO OSOBAMA	POSTOTAK OSUĐENIH	PROSJEČNA KAZNA U GODINAMA
2018.	129	13/53	1056	653	88	7
2017.	205	68/844	1219	656	89	5
2016.	142	142/379	1002	580	89	5
2015.	211	151/360	1077	513	79	7
2014.	201	4/6	774	444	76	6
2013.	152	7/N	535	313	77	10
2012.	219	17/N	537	400	70	8
2011.	174	N	484	316	69	8
2010.	249	7/N	611	307	73	6
2009.	294	N	587	391	83	5
2008.	515	N	1099	359	77	9
2007.	583	N	1044	418	74	11
2006.	498	N	706	303	85	8

1.2. BIOTERORIZAM

Bioterorizam se definira kao oblik terorizma u kojem pojedinac ili grupa koriste viruse, bakterije, toksine i ostale opasni agense sa ciljem izazivanja bolesti ili smrti kod živih bića. (Hrgovčić). Biološko oružje je 1947. godine svrstano u oružje masovnog uništavanja te se njime najčešće uništava samo jedna vrstu živih bića. (16). Upotreba biološkog oružja u terorističke svrhe ima prednosti u odnosu na upotrebu u ratu, s obzirom na izazove koji se javljaju u zaštiti vlastitih snaga. Biološki agensi se mogu pronaći u prirodi, no moguće ih je dobiti i primjenom genetičkog inženjeringa. Zaraza se može širiti putem zraka, vode, hrane ili direktnim kontaktom između osoba. Bioterorističke radnje teško otkriti prije nego što se bolest dogodi, do kad mogu proći sati ili dani. Nabavljanje ili proizvodnja bioloških agenasa relativno je jednostavna, a njihovo raspršivanje po širokom području moguće je obaviti putem trovanja vode, hrane, upotrebom sprejeva ili eksplozivnih naprava. Ovi agensi imaju sposobnost lako se replicirati i širiti sami po sebi, a psihološki učinak na stanovništvo može biti mnogo veći od stvarnog utjecaja zaraze. Učinkovitost korištenog agensa ovisi o mnogim čimbenicima, kao što su atmosfera, vjetar. Za kontaminaciju vodovodnog sustava zahtijeva se znatna količina biološkog agensa te njegovo ispuštanje nakon prolaska kroz postupak pročišćavanja vode (17).

1.2.1. Biološka borbena sredstva kroz povijest

Zloupotrebu bioloških agenasa kroz povijest možemo svrstati u tri etape. Prva period jest period od prapovijesti do kraja 15. stoljeća. Drugi period traje od početka 16. stoljeća do donošenja Konvencije o zabrani posjedovanja, uskladištenja i uporabe biološkog oružja 1972. godine. Ovaj period obilježila su razna otkrića i dostignuća u područjima biologije, mikrobiologije i epidemiologije. Treći period počinje Konvencijom o zabrani posjedovanja, uskladištenja i uporabe biološkog oružja te traje do danas. Naziva se još i suvremeno doba. Obilježavaju ga različita otkrića u području molekularne biologije, mikrobiologije i biološkog inženjeringa (16).

Kroz povijest, zarazne bolesti bile su pratitelj ratova i često su upravo one odlučivale o ishodu rata. Primjerice, u ratu između Atene i Sparte od kuge umrlo je 47 tisuća Atenjana. Julije Cezar je pomoću leševa zaraženih belikom boginjama kontaminirao bunare u ratu s Galijom. Za vrijeme vladavine rimskih careva Tiberija i Domicijana koristili su se golubovi pismošče za prijenos zaraženih materijala. Hunski vođa Atila ubacivao je na rimske posjede oboljele od

različitih zaraza. Mongoli su leševe zaražene kugom katapultirali u trgovački grad Kaffu, odakle su trgovci prenijeli bolest u Europu. 1673.godine u Sjevernoj Americi virusom velikih boginja kontaminirane su deke i rublje koje su prodane Indijancima, te je 3.5 milijuna Indijaca umrlo. Vojni ataše Fon Papen 1914.godine uz pomoć veterinarara A .Dihlera zarazio konje, koji su iz SAD-a prevezeni u Englesku saveznicima, antraksom i sakagijom. Na tlu tadašnje Čehoslovačke 1945. i 1946.godine bjesnilom su zaražene životinje (lisice, mačke, psi) (16).

Podatak koji ukazuje na važnost zaraza u ratovanju jest taj da je u Prvom svjetskom ratu od 9 600 000 umrlih, njih čak 36 posto umrlo je od zaraznih bolesti. Također, u Drugom svjetskom ratu od ukupno 50 000 000 umrlih, njih 1 600 000 umrlo je od neke zarazne bolesti. Na svim europskim ratištima u periodu od 1733. Do 1865.godine od oružja poginulo je 1500 000 vojnika, a od zaraznih bolesti i infekcija 6 500 000 vojnika (16).

1.2.2. Kritični biološki agensi i toksini

Kritične biološke agense i toksine možemo podijeliti u tri kategorije (A, B, C). Biološki agensi i toksini koji spadaju u kategoriju A lako se prenose sa čovjeka na čovjeka, broj zaraženih osoba brzo raste, mogu izazvati masovnu paniku i strah te zahtijevaju posebnu pripremljenost zdravstvenih ustanova. Biološki agensi i toksini koji spadaju u kategoriju B srednje brzo se šire među ljudima, stopa smrtnosti je niža nego kod A kategorije, kao i broj zaraženih. Zahtjeva specifičnu pripremljenost zdravstvenih ustanova. Kategorija C, uključuje agense i toksine koji su lako dostupni te se lako mogu proizvesti (18).

1.2.3. Primjena bioloških sredstava u terorističkim napadima

Biološko oružje su relativno lako dostupna terorističkim organizacijama, a spada u red prikrivenih oružja. Terorističkim organizacijama u prilog idu loši higijenski i epidemiološki uvjeti na nekim područjima, tako da je na tim područjima jako teško, gotovo nemoguće, razlikovati teroristički napad od epidemije. Terorističke akcije mogu se izvesti se uzročnicima crvenih zaraznih bolesti. U tu skupinu spadaju gripa, žutica, trbušni tifus, dizenterija i druge. Ovakav teroristički čin je nemoguće dokazati. Biološki teroristički napadi koju bi uzrokovali epidemiju antraksa, tularemije, bruceloze i Q-groznice vrlo vjerojatno bi bili otkriveni. Kontaminacije zraka u zatvorenim prostorima i kontaminacije vodovoda spadaju u grupu terorističkih napada koji nisu prikriveni. Oni ujedno imaju i najveću efikasnost. Biološko oružje

predstavlja veliku prijetnju za opstanak ljudske rase, te je potrebno što prije naći konstruktivan rješenje. (16).

1.2.4. Otkrivanje bioterorističkog napada

Karakteristika bioterorističkog napada je „tiho djelovanje“. Biološki agensi mogu se upotrijebiti na nekoliko načina. Bioteroristički napad može se izvršiti dostavom paketa ili pisma, ispuštanjem bioloških agenasa u okoliš ili neki objekt te prijetnjom (18).

Prijetnjom se postiže izazivanje panike među stanovnicima te se država ili međunarodne organizacije prisiljavaju na određeno djelovanje. Dakle, možemo reći da se prijetnjom se ostvaruje cilj terorističkog napada. Svaku prijetnju terorističkim napadom treba shvatiti ozbiljno i poduzeti potrebne mjere. Detektiranje sumnjivih pisma, pošiljki i paketa je prvi korak u otkivanju terorističkog napada, iza koje je potrebno izvršiti mnoge forenzične radnje. U slučajevima kada su biološki agensi ispušteni u okoliš i u određeni objekt, najvažnije je što brže djelovanje nadležnih službi. U takvim slučajevima formira se specijalizirani tim, koji je sastavljen od predstavnika policije, obavještajnih službi, zdravstvenih djelatnika, vatrogasaca i vojske. Prvi pokazatelji bioterorističkog napada su velik broj zaraženih ljudi ili životinja te smrtnih slučajeva sa sličnim simptomima. Najvažniji indikator u slučaju bioterorističkih napada jesu zdravstvene ustanove, koji će prve uočiti neuobičajeno velik broj zaraženih ili mrtvih sa sličnim simptomima. Također, nakon bioterorističkih napada, teroristi se često jave sami kako bi preuzeli odgovornost za određeni napad. Problem kod otkrivanja ovakvih napada često je i taj što se kod oboljelih simptomi mogu pojaviti danima nakon napada, tako da oboljela osobe može nehotice zaraziti velik broj ljudi. Zaštitna oprema specijaliziranih tima trebala bi se sastojati od jednokratnih maski, industrijskih respiratora za pola lica, plinskih maski, respiratora s pogonom koji pročišćava zrak, BSL-4 odijela, zaštitnog odijela rukavica i čizmi (18). The Public Health Agency's Office of Laboratory Security iz SAD-a donio je proceduru koja se koristi prilikom zaprimanja sumnjive pošiljke.

1. Prvi korak je pretpostavka najgoreg mogućeg scenarija.
2. Smanjivanje stupnja rizika.
3. Stručne osobe moraju biti te koje donose ključne odluke.
4. Uzeti u obzir sve informacije.
5. Poduzeti potrebne mjere kako bi se spriječilo daljnje izlaganje opasnosti.

6. Odlučiti o potrebi evakuacije kako bi se osigurala sigurnost svih ugroženih osoba.
7. Provjeriti sadržaj pošiljke na način da se prvo provjeri postojanje eksploziva, zatim kemijskih agenasa, radioloških agenasa i na kraju biološkog agensa.
8. Sačuvati forenzične dokaze
9. Pronaći sve osobe koje bi mogle biti izložene te im pružiti odgovarajuću medicinsku pomoć i skrb.
10. Provesti dekontaminaciju osoblja, radnog prostora i cijelog objekta kako bi se uklonili potencijalni kontaminanti i osigurala sigurna radna okolina (18).

1.2.5. Europski pravni okvir: Akcijski plan Europske Komisije

Postoje razne terorističke prijetnje s kojima se Europska Unija suočava, uključujući specifične umrežene grupe i radikalizirane pojedince. Cilj im je izazvati maksimalnu štetu, kako ekonomsku tako i psihološku, te nanijeti što više žrtava društvu. Unatoč tome, do sada terorističke organizacije nisu izvele napade korištenjem biološkog, radiološkog, kemijskog ili nuklearnog oružja (u daljnjem tekstu CBRN) na teritoriju Europe, no to su oružje upotrebljavale primjerice u Siriji i Iraku. U skladu s tim, Europska komisija je pokrenula akcijski plan s ciljem povećanja spremnosti protiv CBRN prijetnji. Europska komisija je izdala akcijski plan za poboljšanje spremnosti u pogledu kemijske, biološke, radiološke i nuklearne sigurnosti. U sklopu tog plana identificirana su četiri ključna cilja : smanjivanje pristupa CBRN materijalima, jačanje spremnosti za suočavanje sa CBRN prijetnjama, jačanje unutarnjih i vanjskih veza na regionalnoj i međunarodnoj razini te produbljivanje znanja o CBRN rizicima (8).

1.2.5.1. Smanjivanje pristupa CBRN materijalima

Kako bi se postigli smanjenje potencijalnih ugroza izazvanih korištenjem CBRN materijala, neophodno je ograničiti teroristima pristup tvarima potrebnim za izradu takvog oružja. Pristup takvim tvarima se može ograničiti kontrolom visokorizičnih materijala i otkrivanjem moguće upotrebe u ranim fazama razvoja oružja. Kvalitetna suradnja, komunikacija i razmjena informacija između država članica Europske Unije i zemalja trećeg svijeta su ključni. Predlaže se efikasnija razmjena informacija, temeljena na sustavima umjetne inteligencije. Pristup CBRN materijalima može se smanjiti optimizacijom razmjene informacija o CBRN

opasnostima, povećanjem carinske kontrole i kontrole izvoza te identifikacijom unutarnjih prijetnji (8).

1.2.5.2. Jačanje spremnosti za suočavanje sa CBRN prijetnjama

Ključna zaštita od CBRN prijetnji zahtijeva operativnu spremnost i prekograničnu suradnju. Međusektorske akcije, vježbe i jačanje civilne zaštite su nužni. Analiza detekcije CBRN materijala, sustavi ranog upozorenja i razmjena informacija su također važni. Laboratoriji trebaju biti spremni za identifikaciju i dijeljenje uzoraka, dok se svijest o biosigurnosnim rizicima treba podići. Europska komisija organizira tečajeve i vježbe na razini EU, kao što je primjer vježbe "Arete". Kontrola izvoza CBRN materijala i jačanje nuklearne sigurnosti su ključni. Potrebne su definirane mjere međuagencijske suradnje, posebno za reakciju na značajne CBRN terorističke incidente (8) .

1.2.5.3. Jačanje unutarnjih i vanjskih veza s na regionalnoj i međunarodnoj razini

Jačanje suradnje među članicama EU i trećim državama ključno je za suzbijanje terorizma i održavanje sigurnosti. Republika Hrvatska treba pronaći model za održavanje vanjskih granica Europske Unije sigurnima. Suradnja, komunikacija i dijeljenje informacija između država članica su važni, kao i partnerstvo s NATO-om i drugim međunarodnim organizacijama za biosigurnost. Preporučuje se poticanje suradnje s NATO savezom, posebno kada je riječ o odnosima s trećim državama. Fokus bi trebao biti na dijeljenju informacija, jačanju sposobnosti, obrazovanju i provođenju vježbi (8) .

1.2.5.4. Produbljivanje znanja o CBRN rizicima

Ključni uspjeh u borbi protiv CBRN ugroza leži u produbljivanju znanja na području sigurnosti. Situacija s pandemijom SARS-CoV-2 je ojačala partnerstva i znanje na području EU i svijeta. Važnost znanja o specifičnim ugrozama, poput bioloških, je evidentna, kao što je pokazala pandemija. Povezivanje svih relevantnih subjekata, uključujući države, institucije, agencije i privatni sektor, ključno je za zaštitu EU od terorističkih prijetnji. Uspostavljanje mreže za sigurnost CBRN ugroza je važan korak prema kojem teže akcijski planovi. Europska

komisija predviđa daljnje reproduciranje znanja dobivenog iz istraživanja, kao i fokusiranje na pronalazak rješenja za nove ugroze poput bespilotnih letjelica i biohakiranja (8).

1.3.TERORIZAM U RH

Republika Hrvatska je članica Europske unije te ima obvezu sudjelovati u globalnoj borbi protiv terorizma. U borbi protiv terorizma surađuje sa susjednim državama, sa različitim organizacijama u regiji kao i sa Ujedinjenim narodima te nastoji svoje zakonodavstvo prilagoditi zakonskim prijedlozima Europske Unije. Republika Hrvatska smatra kako bi se aktivnosti borbi protiv terorizma trebale temeljiti na poštivanju ljudskih prava, na poštivanju međunarodnog kaznenog prava, provedbi svih relevantnih rezolucija, suradnji i razmjeni informacija među državama, smanjenju novačenja terorista te pojednostavljenju postupka izručivanja odgovornih za terorizam (2).

Republika Hrvatska ima nultu toleranciju prema terorizmu i aktivno se bori protiv svih oblika terorizma. Hrvatska vlada kontinuirano radi na poboljšanju svojih zakona i propisa kako bi se osigurala sigurnost građana od terorističkih prijetnji. Hrvatska usko surađuje s Europolom, Interpolom i UN-ovom Agencijom za borbu protiv droga i kriminala (UNODC). Hrvatska je također aktivna članica globalne koalicije za borbu protiv terorizma te sudjeluje u mirovnim misijama i operacijama u borbi protiv terorizma u svijetu (2).

U Hrvatskoj postoje i posebne jedinice policije i sigurnosne službe koje se bave prikupljanjem informacija o terorističkim aktivnostima te sprečavanjem terorističkih napada. Uz to, Hrvatska redovito provodi vježbe za krizne situacije i terorističke napade(2).

Sve ove mjere svjedoče o ozbiljnom pristupu Republike Hrvatske borbi protiv terorizma te o njezinoj predanosti očuvanju sigurnosti svojih građana i borbi protiv ovog globalnog problema (2).

1.3.1.Kazneni zakon u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj terorističko djelovanje i kazne predviđene za teroristička djela regulirane su Kaznenim zakonom .Ovaj zakon obuhvaća različite aspekte terorizma i pruža okvir za suočavanje s tom prijetnjom (19).

U skladu s tim, zakon predviđa niz kaznenih djela koja se smatraju terorizmom. To obuhvaća nasilne akte usmjerene na oduzimanje ljudskih života, fizičke napade, otmicu ili zadržavanje talaca, razaranje javnih ili državnih objekata, napade na prometni sustav i infrastrukturu.

Također, terorističkim aktom smatra se otmica zrakoplova, broda ili vozila javnog prijevoza.

Osim toga, zabranjeno stvaranje, posjedovanje, nabavka, prijevoz, opskrba ili korištenje oružja, eksploziva, nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja. Pod terorizmom se podrazumijeva izvršenje djela kao što je otpuštanje opasnih tvari ili izazivanje požara, eksplozija ili poplava s ciljem ugrožavanja ljudskih života. Bitno je napomenuti da terorizam nije ograničen samo na fizičko nasilje, već uključuje i aktivnosti koje ometaju ili prekidaju opskrbu vodom, električnom energijom ili drugim vitalnim prirodnim resursima, dovodeći u opasnost živote ljudi. Također, posjedovanje ili korištenje radioaktivnih tvari ili uređaja koji emitiraju radioaktivni materijal ili ionizirajuće zračenje također se svrstava u terorističke aktivnosti (19).

Kaznena djela koja su povezana s terorizmom podliježu zatvorskim kaznama u rasponu od 6 mjeseci do dugotrajnog zatvora. Bitno je naglasiti da ne postoji vremensko ograničenje za pokretanje kaznenog postupka u slučaju kaznenog djela terorizma (19)..

1.3.2.Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske

Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske predstavlja dokument koji služi kao temeljna osnova za planiranje i provedbu sigurnosnih politika i mjera u Republici Hrvatskoj. Cilj strategije je zaštititi temeljne vrijednosti i interese Republike Hrvatske, te osigurati stabilnost i sigurnost države, njezinih građana i njezinih saveznika. Strategija nacionalne sigurnosti RH ima za cilj integrirati sve aspekte sigurnosti u jednu cjelinu, te utvrditi prioritete, opće i posebne ciljeve, te načine za njihovo ostvarenje. U dokumentu su definirani osnovni sigurnosni izazovi i prijetnje s kojima se Hrvatska suočava te su definirani ključni sektori vrlo važni za nacionalnu sigurnost (20).

Ključni sektori sigurnosti koji su identificirani u Strategiji nacionalne sigurnosti RH su: vojska, policija, sigurnosno-obavještajni sustav, zaštita od prirodnih i tehničko-tehnoloških katastrofa, sigurnost u prometu i transportu, javno zdravstvo, zaštita okoliša, zaštita kritične infrastrukture, te gospodarstvo i financije. U dokumentu su navedeni i ključni ciljevi nacionalne sigurnosti RH koji se odnose na očuvanje teritorijalne cjelovitosti i suvereniteta države, zaštitu života, sigurnost i slobodu građana, zaštitu nacionalne kulturne baštine, jačanje međunarodne suradnje, te razvoj i modernizacija ključnih sektora sigurnosti.

Terorizam predstavlja ozbiljan sigurnosni izazov i prijetnju stabilnosti i sigurnosti država i međunarodne zajednice (20).

U skladu s nacionalnom strategijom sigurnosti, Hrvatska provodi niz mjera za sprečavanje terorizma i zaštitu građana od terorističkih napada. Posebna pažnja posvećuje se sprječavanju radikalizacije i ekstremizma, koji mogu dovesti do terorističkih aktivnosti. U tu svrhu provode se preventivne mjere, kao što su edukacija i obrazovanje, promicanje tolerancije i dijaloga te podrška integraciji (20).

U slučaju terorističkog napada, Hrvatska ima planove za hitno reagiranje i upravljanje krizom, uključujući koordinaciju nadležnih službi i upotrebu specijalnih jedinica za intervenciju (20).

1.3.3. Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma

Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma određuje opći okvir djelovanja Republike Hrvatske u borbi protiv terorizma, daje smjernice za unapređivanje postojećih i razvoj novih mjera i instrumenata u prevenciji i suzbijanju terorizma. Jedna od temeljnih obveza svake države je zaštita njenih građana od terorizma, te omogućavanje mirnog i slobodnog života, bez straha i terora, svakom građaninu. Strategija se zasniva na Ustavu Republike Hrvatske te na Povelji Ujedinjenih naroda. Republika Hrvatska smatra da su osnovna obilježja terorizma slijedeća:

- terorizam predstavlja jednu od glavnih sigurnosnih prijetnji današnjice
- djelovanje fundamentalističkih terorističkih organizacija, kako danas tako i u budućnosti
- terorizam teži izazivanju što većeg broja žrtava, širenju straha i panike te što većim razaranjima
- cilj terorizma je nabavljanje oružja za masovno uništenje
- terorističke organizacije razvijaju brojne načine za financiranje
- koriste domaće unovačeno stanovništvo za širenje propagande
- zloupotrebljavaju dostupnost i raširenost informatičkih tehnologija
- iskrivljena tumačenja socijalnih, gospodarskih, vjerskih i političkih pitanja radi izazivanja netolerancija i sukoba te radi pridobivanja novih članova
- stvaranje novih terorističkih ćelija od kojih su neke potpuno autonomne te decentralizacija terorističkih organizacija
- trgovina oružjem, drogom i ljudima, krivotvorenje novca i isprava, širenje biološkog, kemijskog i nuklearnog oružja (21).

Nastojanja da se uklone preduvjeti nastanka terorizma očituju se kroz onemogućavanje promidžbe i poticanja na terorizam, sprječavanje radikalizacije i ekstremizma, izradu analiza i istraživanja čiji cilj je sprječavanje ekstremističkih ideologija, povećanje tolerancije u društvu, stvaranje preduvjeta za razvoj znanstvenog i stručnog rada u području prevencije i suzbijanja terorizma te razvijanja svih državnih instrumenata u zaštiti od terorizma (21).

Mjere suzbijanja terorizma očituju se kroz sprječavanje djelovanja i obuke terorističkih organizacija na prostoru Republike Hrvatske, zabrana ulaska i prolaska kroz zemlju svim osobama povezanim sa terorizmom, onemogućavanje prijenosa oružja, eksploziva te oružja za masovno uništenje, onemogućavanje financiranja terorističkih organizacija i novačenja novih članova te jačanje nadzora prometa. Za izvođenje ove Strategije i izradu Akcijskog plana, Vlada Republike Hrvatske osnovala je Savjet za prevenciju i suzbijanje terorizma koji čine predstavnici nadležnih državnih tijela, znanstvene i stručne javnosti, te predstavnici građanskog društva (21).

1.3.4. Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma

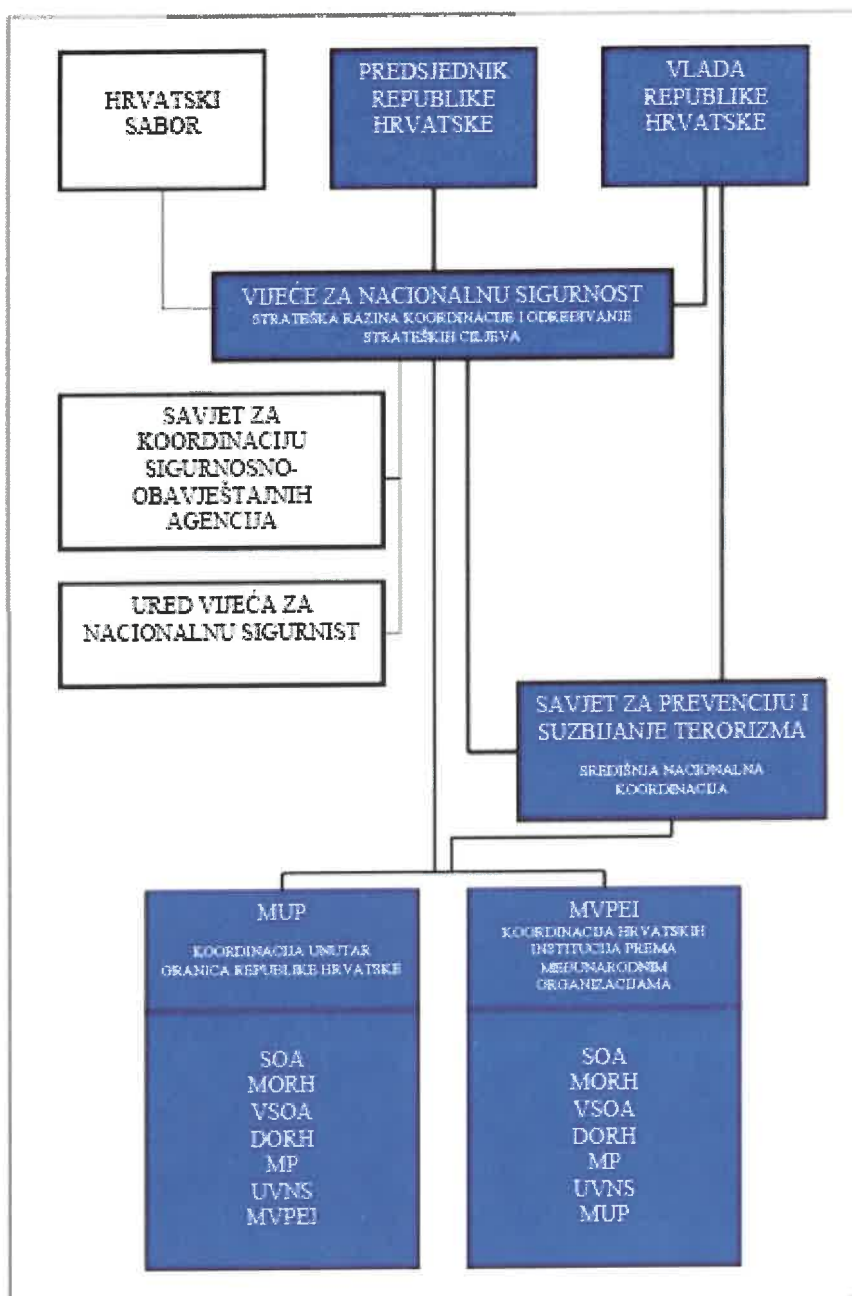
Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma ima cilj stvoriti učinkovit sustav za borbu protiv terorizma, a temelji se na Nacionalnoj strategiji za prevenciju i suzbijanje terorizma. Ovaj plan se temelji na stvarnim događajima u kojima je Republika Hrvatska i njeni interesi bili mete terorističkih napada. Neki od tih događaja uključuju teroristička djelovanja tijekom i nakon Domovinskog rata, ubojstvo 12 djelatnika tvrtke Hidroelektra u prosincu 1993. u Alžiru koje je izvela alžirska „Oružana islamska grupa“, teroristički napad automobilom-bombom na policijsku postaju izvršen od strane egipatske islamističke grupe u Rijeci., kao i niz drugih terorističkih akata s ciljem zastrašivanja (22).

Akcijski plan ima za cilj uspostaviti sveobuhvatan sustav koji će omogućiti prevenciju i suzbijanje terorizma u Republici Hrvatskoj te osigurati sigurnost građana i interese države. Plan uključuje različite mjere i aktivnosti koje će se provoditi u suradnji s relevantnim nacionalnim i međunarodnim partnerima s ciljem efikasne borbe protiv terorizma i zaštite sigurnosti Republike Hrvatske (22).

1.3.5. Vijeće za nacionalnu sigurnost Republike Hrvatske (VNS RH)

Vijeće za nacionalnu sigurnost Republike Hrvatske (VNS RH) je savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske koje se bavi pitanjima nacionalne sigurnosti. Sastoji se od predsjednika Vlade Republike Hrvatske koji je i predsjednik Vijeća, te članova koji su predstavnici tijela državne vlasti, sigurnosnih službi, lokalne samouprave, gospodarstva i civilnog društva.

Zadaće Vijeća za nacionalnu sigurnost Republike Hrvatske uključuju utvrđivanje strateških smjernica i prioriteta u području nacionalne sigurnosti, te usmjeravanje i koordiniranje aktivnosti tijela i službi nadležnih za nacionalnu sigurnost. Vijeće također donosi mjere za sprječavanje i suzbijanje prijetnji nacionalnoj sigurnosti, te donosi odluke o korištenju snaga i sredstava u slučajevima ugrožavanja nacionalne sigurnosti (23).

Slika 1. Sustav RH za zaštitu i sprječavanje terorizma (autor prema 22)

1.3.6. Sigurnosno-obavještajna agencija (SOA)

Sigurnosno-obavještajna agencija (SOA) u Republici Hrvatskoj je agencija koja je zadužena za prikupljanje, analizu i procjenu podataka o sigurnosnim prijetnjama nacionalnoj sigurnosti Republike Hrvatske. Njezina je zadaća osigurati unutarnju i vanjsku sigurnost zemlje, kao i zaštitu hrvatskih građana i interesa Republike Hrvatske u inozemstvu. SOA djeluje kao tajna služba i podređena je Vladi Republike Hrvatske (24).

SOA je osnovana 2006. godine Zakonom o sigurnosno-obavještajnom sustavu, a djeluje u skladu s nacionalnom sigurnosnom strategijom Republike Hrvatske. SOA surađuje s drugim sigurnosnim agencijama u zemlji i inozemstvu, te pruža savjete i preporuke vladinim i drugim institucijama za zaštitu nacionalne sigurnosti. SOA provodi svoje aktivnosti u skladu s važećim zakonima i propisima, a njezin rad podliježe stalnom parlamentarnom, stručnom i građanskom nadzoru. Cilj SOA-e je očuvanje stabilnosti i sigurnosti Republike Hrvatske, te zaštita njezinih građana i njihovih prava i sloboda (24).

Glavni zadaci SOA-e su:

1. Prikupljanje, obrada i analiza obavještajnih podataka - SOA prikuplja informacije o sigurnosnim prijetnjama i rizicima te ih analizira kako bi se donijele informirane odluke o zaštiti nacionalne sigurnosti.
2. Zaštita ustavnog poretka i nacionalne sigurnosti - SOA prati aktivnosti koje mogu ugroziti ustavni poredak, državnu suverenost, teritorijalni integritet, gospodarske interese, javni red i mir te druge vitalne interese Republike Hrvatske.
3. Protuobavještajna zaštita - SOA prati djelovanje stranih obavještajnih službi i organizacija koje djeluju protiv Republike Hrvatske kako bi se spriječile štetne aktivnosti.
4. Suradnja s drugim tijelima i institucijama - SOA surađuje s drugim sigurnosno-obavještajnim agencijama, tijelima javne vlasti te domaćim i stranim institucijama kako bi se zaštitili interesi Republike Hrvatske (24).

Slika 2. Prikaz nadzora nad radom SOA-e (autor prema 24)

1.3.7. Terorističke prijetnje u RH u ratnom i poslijeratnom razdoblju

Republika Hrvatska, gledajući zemljopisni položaj, pripada trima regijama: srednjoj Europi, Sredozemlju i Balkanu. Većina stanovništva Republike Hrvatske je katoličke vjeroispovijesti. Stanovništvo države koje okružuje Republiku Hrvatsku u velikom su broju islamske i pravoslavne vjeroispovijesti, kao i protestantske i židovske (2).

Strani borci s islamističkim uvjerenjima, poznati kao mudžahedini, dolazili su u BiH kao strani državljani na različite načine, poput aktivista dobrotvornih organizacija, novinara ili putem diplomatskih veza. Osim što su sudjelovali kao ratnici u bosanskom ratu, oni su također obavljali špijunske aktivnosti za razne države, uglavnom za one iz kojih su dolazili. U početnim borbama, među mudžahedinima su bili pripadnici različitih zemalja i islamističkih terorističkih grupa. U ratu u BiH je također bila prisutna i Al-Qaida. Unatoč tome što je njihov izgovor bila pomoć muslimanskoj braći, njihovi stvarni ciljevi su bili različiti. Al-Qaida je željela stvoriti sigurnu bazu za djelovanje u Europi kako bi putem terorističkih aktivnosti što više zahvatila Zapadnu Europu, pa čak i SAD. S geopolitičkog stajališta, Bosna i Hercegovina se nalazi dobrom položaju predstavlja povoljnu platformu za islamske terorističke skupine koje žele prodrijeti što dublje na Zapad. Odred "Mudžahid" u Bosni i Hercegovini sastojao se od stranih boraca mudžahedina, a imali su svoje predstavnike u Zagrebu i Split. Broj stranih islamističkih boraca u Bosni i Hercegovini tijekom rata kretao se između 3 do 5 tisuća (25).

Kroz tzv. "hrvatsku rutu" dolazili su mudžahedini i oružje u Bosnu i Hercegovinu, koristeći različite islamske organizacije i institucije kao paravan. Dogovoreno je i da će Al-Qaida osnovati logore za obuku u Bosni i Hercegovini, uspostaviti veze s humanitarnim agencijama u zemlji te osnovati fiktivne tvrtke kako bi financirali aktivnosti Al-Qaide. Nakon rata, Al-Qaida je ostala prisutna u Bosni i Hercegovini. Neki njeni članovi su infiltrirali i sklopili brakove s domaćim djevojkama kako bi stekli državljanstvo. Ovime je stvorena baza koja je omogućila Al-Qaidi daljnje djelovanje u BiH, usmjereno prema zapadnoj Europi (25).

U Hrvatskoj postoje velike količine nelegalnog oružja, kao posljedica Domovinskog rata. Velik broj teških kaznenih djela počinjen je upravo nelegalnim oružjem. Ovakva djela ne možemo nazvati terorističkim djelima, no sa sigurnošću možemo reći da izazivaju strah i paniku kod građana. Zbog postojanja velikih količina nelegalnog oružja, Hrvatska je interesantna terorističkim skupinama, te, prema nekim podacima, terorističke skupine iz Ujedinjenog

Kraljevstva i Španjolske posjeduju oružje koje je nabavljeno u RH. Zato je 2000.godine protiv nekolicine državljana Republike Hrvatske podnesena Kaznena prijava zbog sumnje da su pomagali aktivnostima međunarodnog terorizma. Također, ilegalne migrantske rute koje prolaze hrvatskim teritorijem koriste i teroristi kojima je cilj ulazak na područje Europske Unije (2).

Napad na zgradu policije u Rijeci koji se zbio 20. listopada 1995.godine okarakteriziran je kao teroristički napad. Naime, terorist samoubojica arapskog podrijetla aktivirao je automobil bombu. Odgovornost za napad preuzela je egipatska teroristička skupina Al-gama'aal-islamiyya. Smatra se da je cilj napada bio osveta i upozorenje za nestanak duhovnog vođe muhadedinskih postrojbi u BiH, Abu Talata. Republika Hrvatska ovim napadom dobila upozorenje kako se ne bi trebala miješati u zbivanja u susjednoj BiH (2).

Reformom iz 2002. godine došlo je do reorganizacije sigurnosnih i obavještajnih službi u RH, pri čemu su nastale OA (Obavještajna agencija), POA (Protuobavještajna agencija) i VSA (Vojna sigurnosna agencija). Kada je 2006. godine donesen ZSOS (Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu), organizacija sustava se promijenila, a njegova osnovna struktura uključuje dvije službe: SOA (Sigurnosno-obavještajna agencija) i VSOA (Vojna sigurnosno-obavještajna agencija (25).

2. CILJ RADA

Cilj ovog rada je pružiti prikaz terorističkih aktivnosti koje su se odvijale unutar Europske unije i Republike Hrvatske tijekom proteklih nekoliko desetljeća. Događaj koji je značajno utjecao na smjer donošenja odluka i smjernica u borbi protiv terorizma je napad na Sjedinjene Američke Države 11. rujna 2001. godine. Ovaj tragičan događaj označio je početak nove ere u borbi protiv terorizma. Utjecaj ovog napada je rezultirao velikim promjenama u pristupu i strategijama protiv terorističkih aktivnosti. Države članice Europske unije intenzivirale su napore u suzbijanju terorizma, razvijajući novi pravni okvir, planove, strategije i direktive usmjerene na sprječavanje terorističkih napada.

Osim toga, veliki val migracija prema zemljama Europske unije također stvorio nove izazove i prijetnje u vezi s terorizmom. Dolazak velikog broja migranata iz ratom zahvaćenih područja i nestabilnih regija potaknuo je razvoj novih terorističkih mreža i regrutiranje pojedinaca s terorističkim sklonostima. Stoga je borba protiv terorizma i bioterorizma postala još važnija, zahtijevajući sveobuhvatan i koordiniran pristup na razini Europske unije.

Nadalje, cilj ovog rada je, kada govorimo o Republici Hrvatskoj, usporediti stanje i put u borbi protiv terorizma nakon osamostaljenja Republike Hrvatske s današnjim stanjem i inicijativama vezanim uz borbu protiv terorizma. Analizirat će se pravni okvir Europske unije i Republike Hrvatske u različitim vremenskim razdobljima te se istražiti planovi, strategije, odluke i direktive koje su se donosile s ciljem sprječavanja terorističkih aktivnosti.

3. IZVORI PODATAKA I METODE

U radu će biti detaljno prikazana izvješća ECTC (Europske agencije za borbu protiv terorizma) i SOA -e (Sigurnosno-obavještajne agencije) koja se odnose na terorističke aktivnosti. Ove dvije organizacije redovito izrađuju godišnja izvješća koja pružaju dubinske analize terorizma na području Europske unije i Republike Hrvatske

Godišnje izvješće ECTC-a naziva se TE-SAT izvješće. TE-SAT(European Union Terrorism Situation and Trend Report) izvješće, kao i izvješće SOA-e, sadrži brojne ključne informacije o terorističkim događajima tijekom određene godine. To uključuje podatke o broju terorističkih napada koji su izvršeni, neuspjelih pokušaja ili napada koji su spriječeni. Izvješća također prikazuju politička ili ideološka opredjeljenja terorista, kao što su džihadistički, lijevi ili desni ekstremizam, anarhizam ili separatizam.

Pored toga, izvješća obuhvaćaju i informacije o broju uhićenih osoba povezanih s terorističkim djelovanjem, kao i broj osoba koje su bile osuđene za teroristička djela. Izvješća također pružaju uvid u različite načine izvršenja terorističkih napada, bilo da se radi o napadima bombama, oružanom nasilju, kibernetičkim prijetnjama ili drugim oblicima terorizma.

Sva navedena izvješća obuhvaćaju vremensko razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca određene godine. Ona su iznimno važna za praćenje trendova i evaluaciju sigurnosne situacije, što omogućava razumijevanje prirode terorizma u tim regijama i pruža temelje za razvoj učinkovitih protuterorističkih strategija.

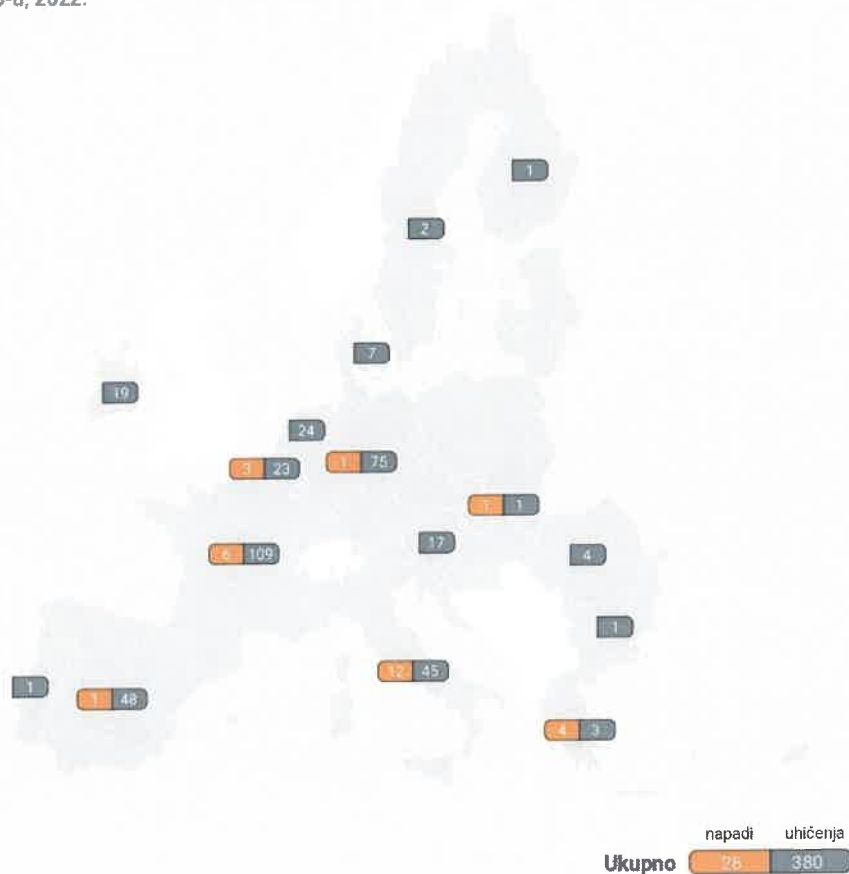
4. REZULTATI

Temeljito su analizirana izvješća ECTC i SOA kako bi se stekao uvid u terorističke aktivnosti u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj, te kako bi se pružile relevantne informacije koje mogu doprinijeti poboljšanju sigurnosti i suzbijanju terorizma u tim područjima.

4.1. TE-SAT izvješće za 2022. godinu

Terorizam i dalje predstavlja ozbiljnu prijetnju državama članicama Europske unije i u 2022. godini. Zabilježeno je ukupno 28 izvršenih, neuspjelih ili spriječenih napada. Većina napada (16) pripisana je ljevičarskom i anarhističkom terorizmu, dok su dva bila povezana s džihadističkim terorizmom, a jedan s desničarskim terorizmom (26).

Teroristički napadi (izvršeni, neuspješni, spriječeni) i uhićenja zbog sumnje na terorizam u EU-u, 2022.

Slika 3. Teroristički napadi i uhićenja u EU u 2022. (autor prema 26)

U 2022. godini zabilježena su četiri smrtna slučaja. Dva od njih rezultat su džihadističkih terorističkih napada, dok su druga dva bila izazvana desničarskim terorističkim napadom. Ukupan broj napada povećao se u odnosu na 2021. godinu (18), ali je i dalje manji u usporedbi s 2020. godinom (56). Razlog tome može biti promjena kategorizacije ljevičarskih terorističkih napada tijekom posljednjih nekoliko godina (26).

U 2022. godini, policija država članica Europske unije uhitila je ukupno 380 osoba za kaznena djela povezana s terorizmom. Najviše uhićenja izvršeno je nakon istraga protiv osoba povezanih s džihadističkim terorizmom u Francuskoj (93 uhićenja), Španjolskoj (46 uhićenja), Njemačkoj (30 uhićenja) i Belgiji (22 uhićenja) (26).

U 2022. godini, sudski postupci rezultirali su s ukupno 427 osuđujućih i oslobađajućih presuda za teroristička kaznena djela. Svi sudski postupci koji su se odnosili na desni i lijevi terorizam rezultirali su osudama, dok je stopa osuda za džihadistički terorizam iznosila 84%, a za separatistički terorizam 68% (26).

Prema prijavljenim podacima za 2022. godinu, većina ljevičarskih terorističkih napada izvršena je korištenjem improviziranih sredstava kao što su zapaljive naprave, ubrzivači vatre i improvizirane eksplozivne naprave. S druge strane, tri smrtonosna napada izvršena su oštrim oružjem i davljenjem od strane džihadističkih terorista, dok su desničarski teroristi koristili vatreno oružje (26).

U Europskoj uniji, pripadnost određenim skupinama poput Islamske države (IS) i Al-Qaide postaje manje istaknuta među pristašama džihadizma. Ipak, nekoliko država članica izvijestilo je da su osumnjičeni džihadisti bili uključeni u prikupljanje i širenje propagandnog materijala koji potječe i od IS-a i od Al-Qaide, uključujući materijale koji datiraju prije razdvajanja tih dviju terorističkih organizacija (26).

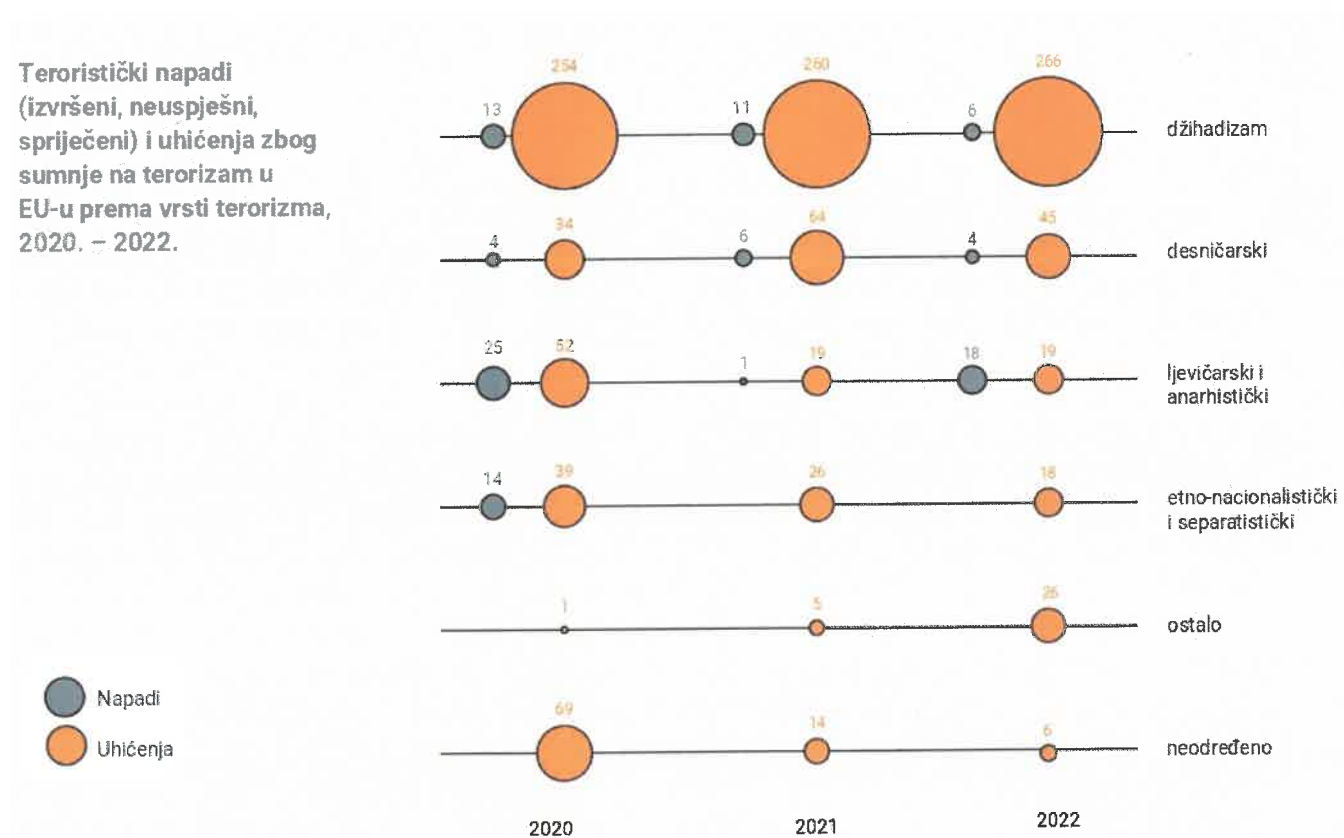
Policija je bila glavna meta nasilnih napada ljevičarskih i anarhističkih ekstremista u 2022. godini. Nasilje je obuhvaćalo ciljane napade protiv policijskog osoblja, kako tijekom obavljanja dužnosti, tako i izvan njih. To uključuje napade na privatna vozila i domove policijskih službenika (26).

Internet i tehnologija igraju važnu ulogu u propagandi, radikalizaciji i regrutiranju pojedinaca u terorizam i nasilni ekstremizam. Platforme društvenih medija, aplikacije za razmjenu poruka, internetski forumi i platforme za video igre sve su popularniji među teroristima i nasilnim ekstremistima, budući da im pružaju mogućnost komunikacije, širenja ideologije i organizacije aktivnosti. Ove platforme također mogu otežati nadzor i istrage nadležnih organa (26).

Teroristički i nasilni ekstremisti, unatoč različitim ideologijama i pozadinama, mogu dijeliti zajedničke interese i prakse. To može uključivati iskorištavanje istih tema, korištenje istih digitalnih platformi i usvajanje sličnih tehnika za širenje sadržaja (26).

U kontekstu ruskog agresorskog rata protiv Ukrajine, vidljive su bile reakcije, uglavnom među desničarskim ekstremistima, tijekom prvih mjeseci sukoba. Te reakcije su se očitovale u online objavama i u ograničenom broju desničarskih ekstremističkih pripadnika koji su putovali kako bi se pridružili bojnopolju. Iako se čini da je interes za rat među tim krugovima postupno opao tijekom ostatka 2022. godine, dezinformacije i iskrivljene priče vezane uz sukob i dalje mogu poticati terorizam i ekstremizam, bez obzira na ideologiju koju teroristi zagovaraju (26).

Važno je prepoznati takve trendove i poduzeti mjere kako bi se suzbio utjecaj dezinformacija, dala točna informacija i pružila adekvatna protuteroristička edukacija te promoviralo tolerantno društvo (26).

Slika 4. Teroristički napadi u EU u 2022. prema vrsti terorizma (autor prema 26)

4.2. Izvješće SOA-e za 2022.godinu

Prema izvješću SOA-e, u Republici Hrvatskoj ne postoji uporište terorističkih organizacija, a procjenjuje se da je prijetnja od međunarodnih terorističkih organizacija niska. Međutim, ne može se isključiti mogućnost da pojedinci koji su sami radikalizirani, poznati kao "vukovi samotnjaci" izvrše teroristički napad. Posebno su rizične osobe koje su psihički nestabilne (27).

Najveću prijetnju za Europsku uniju predstavlja islamistički terorizam (salafističkih džihadista). Teroristički napadi Europi u proteklim godinama najčešće su izvršeni od strane pojedinaca koji su djelovali samostalno i koristili jednostavno oružje, poput noža. Većina njih su bili simpatizeri ISIL-a ili Al-Qaide, ali nisu imali stvarnu povezanost s terorističkim organizacijama (27).

Broj sljedbenika salafizma u Republici Hrvatskoj je vrlo mali. Međutim, u susjednim državama, salafizam ima veći broj sljedbenika (nekoliko tisuća) od kojih jedan dio podržava terorističke organizacije poput ISIL-a i Al-Qaide te njihove metode djelovanja. Među njima su i povratnici s ratišta na Bliskom istoku, koji posjeduju vojno znanje i iskustvo. Ovaj način djelovanja može doprinijeti radikalizaciji mladih osoba, što predstavlja dugoročni sigurnosni izazov (27).

U proteklim godinama nije zabilježen nijedan teroristički napad na području Zapadnog Balkana. Međutim, sigurnosne snage su u nekoliko slučajeva uhitile pojedince i skupine zbog planiranja terorističkih napada. Od oko 1.000 osoba s područja Zapadnog Balkana koje su otputovale u Siriju ili Irak, dosad se vratilo otprilike 50% njih. Povratnici predstavljaju prijetnju ne samo svojim matičnim državama, već i susjednim državama. Većina tih osoba ne odriče se radikalnih uvjerenja i nastavlja njegovati takve ideologije te prenose iste na svoju djecu. Na temelju dosadašnjih iskustava, rijetko se događa da osuđenici za terorizam promijene svoje radikalne uvjerenja, stoga i dalje predstavljaju prijetnju (27).

Neke osobe s ekstremističkim uvjerenjima su pokušale iskoristiti nezadovoljstvo protuepidemijskim mjerama kako bi izazvale sukobe i širile teorije zavjere. Neki su pozivali na nasilje, rušenje ustavnog poretka Republike Hrvatske, pa čak i terorizam. U prosincu 2021. godine, Državno odvjetništvo je pokrenulo istragu protiv više osoba zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela javnog poticanja na terorizam (27).

Radikalizirane osobe ponekad manipuliraju nacionalnim osjećajima kako bi svojim idejama dale privid legitimnosti, posebno među osobama osjetljivim na pitanja vezana uz

Domovinski rat. Ekstremističke ideje se brzo šire putem interneta i društvenih mreža, gdje pojedinci mogu komunicirati s istomišljenicima, kao i radikalizirati pojedince. Ovakvi ekstremistički stavovi i govor mržnje često su usmjereni prema različitim društvenim manjinama. (27).

U Europi je u posljednjih nekoliko godina porastao broj oružanih i terorističkih napada od strane osoba s ekstremno desnim uvjerenjima. U Hrvatskoj lijevo orijentirani anarhisti koriste informatičke sustave za širenje svoje propagande. Prijetnja od velikosrpskog ekstremizma u Hrvatskoj je niska. Ipak, takav ekstremizam može predstavljati prijetnju javnoj sigurnosti u kontekstu lokalnih međuetničkih incidenata. Ekstremni pripadnici navijačkih skupina ponekad narušavaju javnu sigurnost nasilnim incidentima. Povremeni sukobi između navijačkih skupina sportskih klubova iz Hrvatske i Srbije imaju međuetnički karakter (27).

Na mediteranskim rutama i dalje se bilježe nezakonite migracije, pri čemu intenzitet pojedinih ruta ovisi o različitim čimbenicima kao što su situacija na terenu, promjene migracijskih politika država na tim rutama, vremenski uvjeti i prisutnost krijumčarskih mreža. Nakon kontinuiranog smanjenja migracijskog priljeva na mediteranskim rutama od 2017., bilježi se porast od 2021. godine. U 2022. godini zabilježeno je oko 330.000 ilegalnih prelazaka na vanjskim granicama EU-a, što predstavlja najviši broj od 2016. i porast od 64% u odnosu na 2021. godinu. Oko 45% svih migranata stiglo je u EU balkanskom rutom. Prema podacima Frontexa, u 2022. godini registrirano je oko 146.000 ilegalnih migranata koji su balkanskom rutom ušli na teritorij EU. Srbija i dalje ostaje glavno čvorište na balkanskoj ruti zbog svog geografskog položaja, prometne infrastrukture i liberalne politike glede viza prema određenim državama koje su polazište migracija (27).

Od 2021. godine migracijski pravac kroz Bosnu i Hercegovinu prema Hrvatskoj prestao je biti dominantan, a većina nezakonitih migracija prema zapadnoj Europi preusmjerena je preko Mađarske i Rumunjske iz Srbije. Među migrantima na balkanskoj ruti i dalje prevladavaju Afganistanci i Sirijci, uz značajan broj migranata iz afričkih zemalja. Većina migranata su tzv. ekonomski migranti, dok je udio stvarnih izbjeglica iz ratom zahvaćenih područja relativno mali (27).

Nakon ruske invazije na Ukrajinu, povećao se broj ulazaka ruskih državljana, osobito čečenskog porijekla, u Hrvatsku. Obično dolaze zrakoplovom u Bosnu i Hercegovinu kao turisti (jer tamo mogu ući bez vize) te se preko BiH upute prema hrvatskoj granici kako bi zatražili međunarodnu zaštitu u EU (27).

5. RASPRAVA

U 2006. godini u Europskoj uniji dogodilo se 498 terorističkih napada, a broj napada povećao se na 583 u 2007. godini. Tijekom 2008. godine, broj terorističkih napada ili planiranih napada bio je 515. Čak 78% tih napada bilo izvršeno od strane etno-nacionalističkih ili separističkih terorističkih skupina. To ukazuje na prisutnost unutarnjih prijetnji unutar Europske unije i potrebu za učinkovitim mjerama u borbi protiv ekstremizma.

terorističke aktivnosti. Iako se broj terorističkih napada smanjio u odnosu na razdoblje prije 2015. godine, broj žrtava napada je porastao. Ovo ukazuje na to da su napadi nakon migrantskog vala možda smanjeni, ali imaju teže posljedice. Džihadistički teroristi su iskoristili migrantsku krizu kao priliku za infiltraciju i izvršenje terorističkih napada na europskom tlu.

Terorizam ostaje ozbiljna prijetnja državama članicama Europske unije i u 2022. godini. Zabilježen je ukupno 28 izvršenih, neuspjelih ili spriječenih napada. Većina tih napada (16) pripisana je ljevičarskom i anarhističkom terorizmu, dok su dva bila povezana s džihadističkim terorizmom, a jedan s desničarskim terorizmom.

U usporedbi s prethodnom godinom (2021.), broj terorističkih napada povećao se (18 napada u 2021.), ali je i dalje manji u odnosu na 2020. godinu (56 napada). Važno je naglasiti da se promjene u broju napada mogu dogoditi zbog različitih čimbenika, uključujući promjene kategorizacije terorističkih djela od strane zemalja izvjestiteljica tijekom godina.

U 2022. godini, zabilježena su četiri smrtna slučaja. Dva od njih rezultat su džihadističkih terorističkih napada, dok su druga dva bila izazvana desničarskim terorističkim napadima. Ovi smrtonosni incidenti podsjećaju nas na ozbiljnost terorističke prijetnje i potrebu za kontinuiranim radom na sprječavanju terorističkih napada i zaštiti građana.

U 2022. godini, policija država članica Europske unije uhitila je ukupno 380 osoba za kaznena djela povezana s terorizmom. Ova uhićenja svjedoče o nastojanjima sigurnosnih agencija da identificiraju, uhite i procesuiraju osobe povezane s terorističkim aktivnostima kako bi se osigurala sigurnost i spriječili daljnji napadi.

Sudski postupci u 2022. godini rezultirali su s ukupno 427 osuđujućih i oslobađajućih presuda za teroristička kaznena djela. Osude su izrečene za sve slučajeve terorizma, s stopom osuda za džihadistički terorizam od 84% i za separatistički terorizam od 68%. Ovi sudski postupci su ključni za pravnu zaštitu i odvraćanje potencijalnih terorista.

Hrvatska je, kao i ostale europske zemlje, suočena s izazovima u vezi s terorizmom i ekstremizmom. Iako je broj terorističkih napada na području Hrvatske relativno nizak u

usporedbi s nekim drugim zemljama Europske unije, Hrvatska je donijela niz zakona i uspostavila institucionalne mehanizme za borbu protiv terorizma. Jedan od ključnih instrumenata u ovom području je Zakon o suzbijanju terorizma koji definira terorizam kao kazneno djelo te propisuje postupke i mjere za borbu protiv terorizma. Nacionalni plan za suzbijanje terorizma koji služi kao okvir za koordinirano djelovanje svih relevantnih institucija u borbi protiv terorizma.

Hrvatska surađuje s drugim zemljama i međunarodnim organizacijama u razmjeni informacija, obavještajnoj suradnji te pružanju podrške u borbi protiv terorizma. S obzirom na migrantsku krizu koja je pogodila Europu, Hrvatska je poduzela određene mjere kako bi ojačala svoje granice i spriječila ilegalne migracije koje bi mogle biti iskorištene u svrhe terorizma.

6. ZAKLJUČCI

Terorizam je prisutan u svjetskoj povijesti već dugi niz godina, a Francuska revolucija se često smatra početkom modernog terorizma. U borbi protiv terorizma, Europska unija ima složen okvir koji uključuje različite institucije i tijela. Postoje brojni pravni dokumenti i uredbe koji čine pravnu i političku osnovu za borbu protiv terorizma u EU, uz naglasak na poštivanje ljudskih prava i očuvanje sigurnosti.

Posebna pažnja posvećuje se bioterorizmu kao obliku terorizma koji koristi biološke agense s ciljem izazivanja bolesti ili smrti. Europska komisija je pokrenula akcijski plan za povećanje spremnosti protiv CBRN prijetnji te su identificirani ključni ciljevi u borbi protiv biološkog oružja.

Republika Hrvatska, kao članica Europske unije, aktivno sudjeluje u globalnoj borbi protiv terorizma. U Hrvatskoj teroristička djelovanja i kazne za teroristička djela regulirane su Kaznenim zakonom, a Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma i Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma pružaju okvir za suočavanje s terorističkom prijetnjom.

Tijekom razdoblja od 2006. do 2008. godine, Europska unija je svjedočila povećanju broja terorističkih napada, sa preko 500 napada godišnje. Većina tih napada bila je izvedena od strane etno-nacionalističkih ili separističkih terorističkih skupina.

Migrantski val koji je pogodio Europu 2015. godine rezultirao je povećanjem terorističkih napada izazvanih džihadističkim teroristima. Iako je broj napada smanjen u odnosu na razdoblje prije 2015., napadi su postali smrtonosniji, što upućuje na to da terorističke skupine pokušavaju izazvati što veći broj žrtava

Prema TE-SAT izvješću za 2022.godinu, u Europskoj uniji terorizam i dalje predstavlja ozbiljnu prijetnju, s 28 zabilježenih izvršenih, neuspjelih ili spriječenih napada. Većina napada pripisana je ljevičarskom i anarhističkom terorizmu, dok su džihadistički i desničarski terorizam također bili prisutni. Iako je ukupan broj napada porastao u odnosu na prethodnu godinu, još uvijek je manji u usporedbi s 2020. godinom.

Kada je riječ o Republici Hrvatskoj, izvješće SOA-e ističe da ne postoji uporište terorističkih organizacija, ali da postoji mogućnost djelovanja "vukova samotnjaka" inspiriranih terorističkom propagandom. Najveću prijetnju čini terorizam temeljen na radikalnom islamu.

Terorizam je globalni izazov s dugom poviješću, a Europska unija i njezine članice poduzimaju brojne mjere kako bi suzbile ovu prijetnju. Sustavna suradnja, jačanje pravnog okvira i međunarodna suradnja ključni su faktori u učinkovitoj borbi protiv terorizma i očuvanju sigurnosti građana.

7. LITERATURA

1. Marić S. Terorizam kao globalni problem. *MediAnali : međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima* 2012; 6 (11): 87-102
2. Vukasović B. Nacionalna sigurnost i terorizam. Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Oružane snage RH, Hrvatsko vojno učilište Petar Zrinski; 2009.
3. Orehovec Z. Stipetić D. Terorizam i obrana od terorizma. Velika Gorica: Veleučilište velika Gorica; 2011
4. Lucić D. Državni terorizam. Zagreb: Despot infinitus d.o.o.; 2019.
5. Turkalj K. Borba protiv terorizma na razini Europske unije. *Hrvatska pravna revija* 2002; 2(10): 1-25
6. Prodan T. Protuteroristička politika Europske unije. *Polemos : časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira* 2009; 12(23): 11-27
7. Čizmić J, Boban M, Zlatović D. Nove tehnologije, intelektualno vlasništvo i informacijska sigurnost. Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu; 2016
8. Pilić M. Europska pravna regulativa suzbijanja terorizma i biosigurnosnih ugroza. *Međunarodne studije* 2020; 20(1-2): 97-114
9. Direktiva (EU) 2017/541 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP [pristupljeno 20.05.2023.] Dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>)
10. Pedić Ž. Odnos međunarodnog i europskog pravnog okvira za suzbijanje terorizma. *Zagrebačka pravna revija* 2012; 1(1): 57-80
11. Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma [pristupljeno 30.05.2023.] Dostupno na https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma)
12. Rošić M. Perspektive Republike Hrvatske u suradnji putem Europol. *Policija i sigurnost* 2009; 18 (4):399-426
13. Karas Ž: Razvoj Europolovih ovlasti. *Zagrebačka pravna revija* 2017; 6(2):175-201
14. European CounterTerrorism Centre (ECTC) [pristupljeno 02.05.2023.] Dostupno na <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc>

15. Borovec L. Džihadistički terorizam u Europi u razdoblju prije i nakon velikog migrantskog vala 2015.godine. U: Zbornik radova „VII. međunarodne znanstveno – stručne konferencije Istraživački dani visoke policijske škole u Zagrebu“ . Zagreb: 2020. str. 175-194
16. Cvjetković B. Terorizam – sredstva i posljedice. Split: Kupola Laus; 2002.
17. Hrgovčić A. Bioterorizam nekad i danas. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno – matematički fakultet; 2011.
18. Vitanovski N. Biološki agensi – nečujno oružje oko nas, jesmo li pripravnici?. Policijska i sigurnost 2017; 26(4): 375-385
19. Narodne novine (2022). Kazneni zakon. Zagreb: Narodne novine d.d. 114/2022.
20. Narodne novine (2017). Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske. Zagreb: Narodne novine d.d. 73/2017.
21. Narodne novine (2015). Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma. Zagreb: Narodne novine d.d. 108/2015.
22. Narodne novine (2012). Akcijski plan za prevenciju i suzbijanje terorizma. Zagreb: Narodne novine d.d. 136/2012.
23. Republika Hrvatska, Ured vijeća za nacionalnu sigurnost [pristupljeno 01.06.2023.] Dostupno na <https://www.uvns.hr/hr>
24. Što je SOA [pristupljeno 16.06.2023.] Dostupno na <https://www.soa.hr/hr/dokumenti/strategije/>
25. Dukić B. Politički islam (islamizam), terorizam i utjecaj islamskih zemalja u Bosni i Hercegovini. National security and the future 2020; 1(2): 49-94
26. TE-SAT European Union Terrorism Situation and Trend Report 2023. [pristupljeno 17.05.2023.] Dostupno na <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2023-te-sat>
27. Javno izvješće za 2022. godinu [pristupljeno 25.04.2023.] Dostupno na <https://www.soa.hr/files/file/Javno-izvjesce-2022.pdf>

8. SAŽETAK

Terorizam i bioterorizam nekad i danas u Hrvatskoj i Europskoj uniji

Cilj: Cilj rada je pružiti pregled terorističkih aktivnosti u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj te analizirati pravne okvire (planove, strategije, direktive i odluke) koje su donesene radi sprječavanja terorističkih napada. Analizirat će se pravni okvir Europske unije i Republike Hrvatske u različitim vremenskim razdobljima

Metode: ECTC i SOA (TE-SAT izvješće) izrađuju godišnja izvješća o terorističkim aktivnostima. Ta izvješća pružaju informacije o broju terorističkih napada (izvršenih, neuspjelih, spriječenih), sudskih osuda, ideološkoj orijentaciji napadača i sredstvima napada.

Rezultati: Na području EU 2022.godine od 28 ukupnih napada najveći dio pripisan ljevičarskom ili anarhističkom terorizmu. Uhićeno je ukupno 380 osoba, a doneseno je 437 presuda vezanih za kaznena djela vezana za terorizam. Za područje RH se procjenjuje da je prijetnja od terorističkih napada niska, a najveću opasnost predstavljaju radikalizirani pojedinci. Pravni okvir Europske unije za borbu protiv terorizma se sustavno nadograđuje i usavršuje.

Zaključak: Europska unija poduzima brojne mjere s ciljem suzbijanja opasnosti od terorizma i bioterizma. Uspostava sustavne suradnje, jačanje pravnog okvira i međunarodna suradnja su ključni elementi u učinkovitoj borbi protiv terorizma te zaštiti sigurnosti građana.

Ključne riječi: terorizam, bioterorizam, Europska unija, Republika Hrvatska, pravni okvir

ABSTRACT

Terrorism and bioterrorism in the Republic Croatia and the European Union then and now

Aim: The aim of the work is to provide an overview of terrorist activities in the European Union and the Republic of Croatia and to analyze the legal frameworks (plans, strategies, directives and resolutions) that were adopted for the purpose of planning terrorist attacks. The legal framework of the European Union and the Republic of Croatia will be analyzed in different time periods.

Methods: ECTC and SOA (TE-SAT report) produce annual reports on terrorist activities. These reports provide information on the number of terrorist attacks (perpetrated, failed, prevented), court convictions, ideological orientation of the attackers and means of attack.

Results: In the territory of the EU in 2022, out of 28 total attacks, the largest part was attributed to left-wing or anarchist terrorism. A total of 380 people were arrested, and 437 verdicts were handed down for crimes related to terrorism. It is estimated that the threat of terrorist attacks For the territory of the Republic of Croatia is low, and the greatest danger is posed by radicalized individuals. The legal framework of the European Union for the fight against terrorism is being systematically upgraded and improved.

Conclusion: The European Union undertakes numerous measures with the aim of suppressing the threat of terrorism and bioterrorism. The establishment of systematic cooperation, the strengthening of the legal framework and international cooperation are key elements in the effective fight against terrorism and the protection of citizens' safety.

Keywords: terrorism, bioterrorism, European Union, Republic of Croatia, legal frame

9. ŽIVOTOPIS

DOBRA CARIĆ

Državljanstvo: hrvatsko

Mobitel: (+385) 915687106

Datum rođenja: 01.04.1986.

Spol: Žensko

E-adresa: dobra22@yahoo.com

Adresa : Hrvatskih žrtava 156, 21218 Seget Donji (Hrvatska)

OBRAZOVANJE

Fakulteti

Sveučilište u Splitu – Sveučilišni odjel za forenzične znanosti, [2020. – danas]

modul V: *Menadžment u vatrogastvu i istrage požara*

Split, Hrvatska

Pomorski fakultet u Split, [2006. – 2012.]

smjer: *Pomorske tehnologije jahta i marina*

Split, Hrvatska

Srednja škola

Srednja škola Ivana Lucića Trogir [2000. – 2004.]

Obrazovni program opće gimnazije

Trogir, Hrvatska

Jezici

engleski, osnovno znanje talijanski i španjolski

VJEŠTINE I OSPOSOBLJAVANJE

Sveučilište u Splitu – Sveučilišni odjel za forenzične znanosti: ljetna stručna praksa

Vozačka dozvola B kategorije

Organizacijske, komunikacijske i međuljudske vještine - timski rad, spremnost na učenje, organizacijske vještine, svakodnevna uporaba računala, analitičke vještine, fleksibilnost i prilagodljivost, komunikacijske vještine na stranim jezicima

10. IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

(PRILOG 3)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Dobra Carić**, izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom **Terorizam i bioterorizam nekad i danas u Hrvatskoj i Europskoj uniji** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Nijedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan bez citiranja i ne krši ičija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio ovoga rada nije iskorišten u ijednom drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uredenoga rada.

Split, _____

Potpis studenta/studentice: _____